

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

SOS Alarms remissvar angående En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54).

SOS Alarm har beretts tillfälle att lämna synpunkter på utredningen enligt ovan och lämnar synpunkter som följer.

SOS Alarm fyller en unik samhällsfunktion sedan mer än 45 år och larmar dygnet runt ut hjälpresurser vid olyckor och samhällskriser. SOS Alarm ägs till hälften av svenska staten och till hälften av Sveriges kommuner och landsting, SKL. På uppdrag av svenska staten ansvarar SOS Alarm för nödnumret 112 och informationsnumret 113 13 och har även en central roll i samhällets krisberedskap. SOS Alarm har också via avtal med kommuner och landsting ansvar för att prioritera, larma och dirigera kommunal räddningstjänst och ambulans. När det gäller krisberedskapsuppdragen så har SOS Alarm och länsstyrelserna en omfattande samverkan som även den regleras via avtal.

SOS Alarm har en viktig roll för att hålla ihop helheten för samhällets alarmeringstjänst. Genom nödnumret 112 kan den enskilde som behöver akut hjälp via ett samtal nå samhällets samlade hjälpresurser. Detta är en viktig och grundläggande princip som regering och riksdag vill slå vakt om.

SOS Alarm delar i allt väsentligt betänkandets slutsatser, men vill dock göra följande kommentarer och förtydliganden.

Vi har vid våra kommentarer nedan följt den kapitelindelning som använts i utredningen.

3.6.5

I nulägesbeskrivningen av alarmering under 3.6.5 står att ”Vissa räddningstjänster, särskilt i storstadsområdena, har räddnings- eller ledningscentraler, som kan ta över delar av larmhanteringen. Det kan vara att ta över samtalet efter SOS Alarms initiala mottagande av detta samt larma ut resurser och dirigera dessa.” Detta är inte korrekt. SOS Alarm gör intervjuerna med de hjälpsökande för alla kommunala räddningstjänstorganisationer i Sverige. Samma sak gäller för praktiskt taget all statlig räddningstjänst med undantag av de fall då Polisen och Kustbevakningen genomför intervjuerna. Däremot är det vanligt att de olika räddningstjänstorganisationerna tar över samtal som inte rör akuta frågor eller tar över samtalen för fortsatt rådgivning då den akuta

utlarmningen verkstälts. I storstadsområdena har räddningstjänstorganisationerna egna operatörer som arbetar i SOS Alarms tekniska system för samverkan, samband och dokumentation. Intervjun med den hjälpsökande utförs dock av SOS Alarm.

Om ingen aktör har i särskilt uppdrag att leda och koordinera samtalet med den hjälpsökande kan det bli väldigt oorganiserat och med oklar ansvarsfördelning – i synnerhet vid samverkansinsatser där flera hjälporgan är inblandade. Det kan bli svårare att uppnå en nationellt likvärdig och kvalitetssäkrad larmbehandling. Nödandrop riskerar i högre grad att behandlas olika beroende på var den hjälpsökande bor. Den hjälpsökande kan tvingas till flera vidarekopplingar – och att få prata med flera olika personer. Det ökar väsentligen risken för att viktig tid och information går förlorad. Det är också så att hjälpsamtalens karaktär ofta ändras – det som börjar som ett enklare räddningsärende kan längre in i samtalet visa sig vara ett komplicerat samverkansärende.

Grundmodellen bör vara att den nationella alarmeringsfunktionen ansvarar för en sammanhållen samtalsledning, det vill säga att leda, hålla ihop och koordinera hjälpsamtalen.

6.4.3

I handlingsprogrammen bör tydligt framgå på vilket sätt räddningstjänsten säkerställer att de mest lämpade resurserna med hänsyn till snabbhet och lämplighet larmas till en insats. Gränserna mellan kommuner och/eller samverkansområden bör inte utgöra något hinder för att i inledningskedet alarmera den resurs som gör bäst nytta för den hjälpbehövande. Detta är inte självklart idag trots att det är möjligt både tekniskt och organisatoriskt.

6.4.1 och 6.4.5

Erfarenheterna från skogsbränderna under sommaren 2018 visar att det behövs ett nationellt perspektiv då behovet av extern resursförstärkning är stort med anledning av stora eller många samtidiga insatser. I fråga om vissa resurser såsom flyg och båtar kan behovet dessutom vara minutoperativt. En ständigt aktiv funktion för samordning av resursförstärkning bör därför tillskapas. Sjöfartsverkets Sjö- och flygräddningscentral JRCC och SOS Alarms Krisberedskapsavdelning bör utgöra grunden för denna funktion. Huvudman bör vara MSB.

7.4

Utredningen föreslår att kommunerna ska inrätta en ständigt upprätthållen övergripande ledning och att detta bör ske i samverkan mellan olika kommuner. SOS Alarm delar uppfattningen att detta är nödvändigt för ett effektivare resursutnyttjande. Det är dock viktigt att de samverkansområden som ska hanteras av dessa ledningsfunktioner inte blir så självständiga och sinsemellan olika att samverkan försvåras. Tvärtom bör möjligheten till effektivare samverkan utvecklas exempelvis via gemensamma tekniska lösningar för delning av information. Ett system som i första hand anpassas efter de olika hjälpaktörernas särart riskerar att drabba de hjälpsökande och leder till minskad likvärdighet.

I dag finns en nationell alarmeringsfunktion i form av SOS Alarm som hanterar alla intervjuer med hjälpsökanden och står för en nationell resursdatabas där tillgänglighet och position för samtliga resurser för kommunal räddningstjänst i landet finns tillgänglig. SOS Alarms operatörer hanterar i de flesta fall även utlarmning och kommunikation med den kommunala räddningstjänstens resurser. Härigenom bibehålls en nationell struktur som underlättar samverkan både på regional och nationell nivå.

SOS Alarm anser att det är av yttersta vikt att den nationella strukturen som upprätthålls av den nationella alarmeringsorganisationen bibehålls även då ledningen av den kommunala räddningstjänsten regionaliseras. Det bör tydliggöras att SOS Alarm har ansvaret för att leda samtalet med den hjälpsökande i synnerhet i de fall fler än ett hjälporgan är inblandat, så kallade samverkanshändelser. Ett väl fungerande samarbete mellan alarmeringstjänst, ambulans, räddningstjänst och polis blir avsevärt svårare att säkerställa om larmkedjan bryts. Denna konsekvens kan bli resultatet för det fall larmintervjuerna inte hålls samman av en aktör som därmed får en samlad överblicksbild.

8.2.4

Det är viktigt att det säkerställs att regelverket för att avtala med andra om inledande resurser är samordnat med regelverket för att utföra IVPR och första hjälpen-insatser så att inledande insatser kan genomföras även vid rena sjukdomsfall.

10.2.4

MSB bör få ett sammanhållet ansvar för att utöva tillsyn för hela alarmeringskedjan från 112-samtal till utlarmning och övergång till ledning av räddningsresurser. Här bör inkluderas även statlig räddningstjänst. Tillsynen bör samordnas med tillsynen av alarmering av sjukvårdsresurser.

10.6.2

Uppdraget enligt 10.6.2 begränsas till de särskilda statliga förstärkningsresurserna som MSB förfogar över. Situationen vid skogsbränderna under sommaren 2018 visar att det finns anledning att se över hanteringen av alla statliga räddningsresurser så att man även i inledningskedjet av en händelse kan ha en samlad bild över användning och tillgång och kan snabba upp beslutsprocessen i särskilda situationer. Förutom de nämnda förstärkningsresurserna bör man samlat hantera statliga och statligt avropade resurser i form av flygplan, helikoptrar och olika former av hjälp från andra länder.

Exempel på en befintlig väl fungerande process är att SOS Alarm kopplar upp medlyssning till Sjöfartsverkets Sjö- och flygräddningscentral JRCC vid alla tillbud i öppet vatten oavsett om det är statligt eller kommunalt område enligt LSO. Det innebär att man omedelbart kan ta beslut om att stödja den kommunala räddningstjänsten med statliga resurser. Man har därigenom också en ständigt uppdaterad lägesbild och överblick över resursläget.

11.4.1 och 11.5

I bedömningen av de ekonomiska konsekvenserna anges att ett sätt att finansiera uppbyggnad och drift av regionala kommunala ledningscentraler kan vara att hantera ”andra kommunala larm”. Som exempel nämns driftlarm, inbrottslarm och trygghetslarm.

SOS Alarm som helt ägs av kommuner, landsting och stat hanterar idag en stor del av dessa larm. Det är otvivelaktigt en stor fördel för räddningsledningen att som en del i lägesbilden kunna följa mängd och typ av dessa larm, men SOS Alarms erfarenhet pekar på att det inte är samma personalkategori som både kan bedriva effektiv räddningsledning och hantera övriga larm. I stället behövs olika personalkategorier och lägesbilden kan redovisas med teknikstöd i stället för muntligt från operatörerna. Att flytta de kommunala larmen från SOS Alarm innebär också att en del av SOS Alarms verksamhet försvinner vilket innebär att förmågan att hantera svängningar i anropsbelastningen minskar. Inkomsterna från denna verksamhet som idag delfinansierar 112-verksamheten minskar också vilket gör att verksamheten måste finansieras på annat sätt. Sammantaget utgör flyttningen av tjänster från SOS Alarm därmed inte någon besparing för samhället.

SOS Alarm har en bred palett av tjänster för att understödja kommunernas behov av en samlad lägesbild och som även underlättar och åstadkommer en motsvarande nationell överblick för samtliga hjälporgan. Det vore olyckligt om denna förmåga att skapa samlade lägesbilder kring olika kriser urholkas och försämras. Möjligheten att ta fram och uppdatera en gemensam och aktuell lägesbild bör istället förstärkas, särskilt vid samverkanslarm och större händelser. Det finns en distinktion mellan larmhantering och ledning som är viktig att beakta. Förslag om regionala kommunala ledningscentraler bör inte öppna för att kommuner och landsting skaffar egna funktioner för att även ta över larmsamtalen. Ett sådant vägval skulle förmodligen driva på tekniska och metodmässiga sÄrlösningar som bland annat kommer att försvåra en nationellt samordnad alarmeringstjänst, vilket i slutändan påverkar den nödställdes situation negativt. Detta står även i kontrast till ambitionerna i 112-utredningens direktiv om att minska behovet hos hjälporganen att bygga upp egna larmcentraler. I de fall ett hjälporgan ändå vill driva viss del av larmbehandlingen i egna lokaler bör det ställas motsvarande krav på svarstider, fortifikation och säkerhet (exempelvis redundans, stabilitet, teknik) som ankommer den nationella alarmeringsfunktionens alarmeringscentraler. Kraven på larmcentraler i Sverige ska vara mycket höga, och enhetliga krav ska gälla för samtliga aktörer.

Krisberedskap

För att svensk krisberedskap ska fungera optimalt behövs ett tydligt obligatorium om att dela information vid nödsituationer. Det innebär att hjälporganen måste återkoppla och dela information om läge, insatta resurser och andra relevanta uppgifter under pågående ärenden. På så vis kan hjälporganens och den nationella alarmeringsfunktionens krisberedskapsuppdrag att sammanställa och delge lägesbilder fullgöras. Uppgiften att dela information och lägesuppfattning bör inte bara omfatta hjälporganen, utan även andra relevanta aktörer inom samhällets krisberedskap.

Den nationella alarmeringsfunktionen bör ges rätt att hantera förlarm till blåljusaktörer samt på uppdrag av ett hjälporgan kunna dirigera dess resurser. Alarmeringsfunktionen ska också vara behörig att kunna utfärda VMA vid situationer där det är livsavgörande att det sker omedelbart.

Räddningstjänsten bör även aktivt bidra till användningen av det nationella informationsnumret 113 13.

Vi noterar även att det finns otydligheter i gällande lagstiftning huruvida SOS Alarms verksamhet ska bedömas. Vi anser att SOS Alarm med våra SOS-centraler är en väsentlig samhällsviktig verksamhet och ska bedömas därefter. Det har stor innebörd för hur synen på våra anläggningar ska behandlas, exempelvis ur skyddsobjektssynpunkt.

Det har också stor betydelse för hanteringen av SOS Alarm ur perspektiven Civilt försvar och Totalförsvarsplanering. Till stor del styrs planeringen kring Civilt försvar och Totalförsvar av det alarmeringsavtal som finns mellan staten och SOS Alarm vilket inte ger tydlighet nog.

Ett välkommet förtydligande av klassningen av SOS Alarms verksamhet skulle vara att SOS Alarm omfattades av Krisberedskapsförordningen. Utredningen i SOU 2018/28, En nationell alarmeringstjänst – för snabba, säkra och effektiva hjälpinsatser, föreslog just detta. SOS Alarm vill även i övrigt hänvisa till den

2018-10-26

utredningens förslag vad gäller synen på den Nationella alarmeringsfunktionen (läs SOS Alarm) ur ett övergripande perspektiv när det gäller samhällsviktig verksamhet, där delar av SOS Alarms verksamhet ska omfattas av skyddslagstiftningen och där SOS-centralerna ska kunna utgöra civila skyddsobjekt.

Med vänlig hälsning

SOS Alarm Sverige AB

Rickard Gustafson
Chefsjurist